

KAKO
ZASTITITI
PRAVA?

INFORMACIJE
ZA OSOBE
KOJE SE BAVE
PROSTITUCIJOM

PROSTITUCIJA
U HRVATSKOJ

Kako zaštititi prava?

Informacije za
osobe koje se bave
prostitucijom

Što su ljudska prava?

Ljudska prava su prava koja svi imamo temeljem svoje ljudskosti, neovisno o tome kojeg smo spola, seksualne orijentacije, nacionalnosti, religije te neovisno o tome čime se bavimo i je li to kažnjivo. Ona nameću standarde ponašanja država. Državna tijela ne smiju ta prava izravno kršiti, a također imaju obvezu zaštititi pojedince od kršenja njihovih prava od strane drugih pojedinaca.

Prava dijelimo na civilna i politička te ekonomska, socijalna i kulturna.

- ▶ Primjeri civilnih i političkih prava: sloboda od mučenja i drugih oblika nečovječnog postupanja, sloboda od ropstva, pravo na osobnu slobodu i sigurnost, pravo na pravično suđenje, pravo na privatan i obiteljski život, sloboda mišljenja, sloboda udruživanja.
- ▶ Primjeri ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava: pravo na rad, pravo na obrazovanje, pravo na zdravlje, pravo na socijalnu sigurnost.
- ▶ Sloboda od diskriminacije temeljno je ljudsko pravo.

Ljudska prava zajamčena su međunarodnim ugovorima kojima se uspostavljaju tijela koja nadziru kako države štite prava, a kojima se možete obratiti kada iskoristite raspoložive pravne lijekove u Hrvatskoj.

Važni dokumenti: Konvencija UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava.

Što su ljudska prava seksualnih radnica/ka?¹

Osobe koje se bave prostitucijom imaju sva ljudska prava zajamčena međunarodnim ugovorima, kao i drugi ljudi. Međutim, često se krše pa su udruge i pojedinci koji se bave zaštitom prava seksualnih radnica/ka smatrale potrebnim ukazati na ta kršenja i konkretizirati mjere koje države moraju poduzeti kako bi osigurale da osobe koje se bave prostitucijom uživaju ljudska prava.

Prvi konkretan korak pokreta za prava seksualnih radnica/ka bio je Svjetski kongres kurvi (*World Whores' Congress*), održan u Amsterdamu 1985. godine, na kojem je donesena Svjetska povelja o pravima prostitutki (*World Charter for Prostitutes' Rights*) i osnovan Međunarodni odbor za prava prostitutki (*International Committee for Prostitutes' Rights*).

---

1 Termin *seksualni rad* skovala je aktivistica za prava seksualnih radnica Carol Leigh krajem 1970-ih kako bi propitala stigmatizaciju statusa osoba koje se bave prostitucijom. Termin *seksualni radnici* preuzele su organizacije za zaštitu prava osoba koje se bave prostitucijom pa ćemo ga koristiti i u ovoj brošuri kada govorimo o pravima i organizacijama za zaštitu prava.

Povelja zahtijeva dekriminalizaciju svih aspekata dobrovoljne prostitucije odraslih osoba, kriminalizaciju svih vrsta nasilja i prinude, regulaciju aktivnosti trećih osoba na način koji štiti autonomiju i tjelesni, psihički i seksualni integritet osoba koje se bave prostitucijom te poboljšanje uvjeta rada, kao i zaštitu njihovih ljudskih prava. Dostupna je na: http://www.walnet.org/csis/groups/icpr_charter.html

Godine 2005. osobe koje se bave prostitucijom i njihovi podržavatelji iz 28 europskih zemalja donijeli su na Europskoj konferenciji o seksualnom radu, ljudskim pravima, radu i migraciji Manifest seksualnih radnica/ka Europe (*Sex Workers in Europe Manifesto*) te Deklaraciju o pravima seksualnih radnica/ka u Europi (*The Declaration of the Rights of Sex Workers in Europe*), a u tijeku organiziranja Konferencije osnovan je Međunarodni odbor za prava seksualnih radnica/ka u Europi (*International Committee for the Rights of Sex Workers in Europe – ICRSE*).

Manifest definira prostituciju kao rad, traži dekriminalizaciju svih aspekata dobrovoljne odrasle prostitucije, borbu protiv diskriminacije, stigmatizacije i nasilja, poboljšanje uvjeta rada i

pristup zdravstvenim uslugama. Dostupan je na:
<http://www.sexworkeurope.org/resources/sex-workers-europe-manifesto>

Deklaracija identificira za ovaj kontekst najrelevantnija ljudska prava zajamčena međunarodnim ugovorima te konkretizira mjere koje države moraju poduzeti kako bi se osiguralo da osobe koje se bave prostitucijom uživaju ta prava. Problematizira prakse poput zlouporabe položaja policije, oduzimanja kondoma, neučinkovitog progona nasilja, obveznih zdravstvenih pregleda, kriminalizacije partnera i djece, ograničavanja roditeljskih prava, trgovine ljudima i eksploatacije, ograničavanja prava na udruživanje. Dostupna je na: <http://www.sexworkeurope.org/resources/declaration-rights-sex-workers-europe>

Što to konkretno znači za vas?

Iako je u Hrvatskoj prostitucija kažnjiva (odavanje prostituciji definirano je kao prekršaj protiv javnog reda i mira, a organizacija prostitucije kao kazneno djelo), imate određena prava koja sva državna tijela, uključujući policiju, sudstvo i socijalne službe, moraju poštovati.

POLICIJA nad vama ne smije vršiti nikakvo nasilje (tjelesno, seksualno ili emotivno), ne smije vas omalovažavati ili ucjenjivati. Uhićenja ne smiju biti proizvoljna, što znači da moraju biti u skladu sa zakonom i neophodna (ona su krajnja mjera samo u iznimnim situacijama – u prekršajnim postupcima kada postoji opasnost da će osoba pobjeći, utjecati na svjedoke, ponoviti djelo), kao i sva druga ograničenja slobode. Prilikom uhićenja imate pravo odmah znati razloge zašto vas se uhićuje. Također imate pravo zatražiti da vam se obavijesti obitelj ili osoba koju izaberete te imate pravo na stručnu pomoć branitelja.

SUĐENJA u kojima ste okrivljeni za djela vezana uz prostituciju moraju biti pravična. Pretpostavlja se da

ste nevini dok se ne utvrdi da ste krivi. Već prilikom prvog ispitivanja imate pravo znati za što vas se optužuje i koji vas dokazi terete. Imate pravo iznijeti obranu, no to niste obavezni učiniti, niti morate odgovarati na pitanja. Ne smije vas se ni na koji način prisiljavati na priznanja. Imate pravo na stručnu pomoć branitelja, koja u određenim slučajevima može biti na teret državnog proračuna. U postupcima imate pravo služiti se svojim jezikom i pravo na sudskog tumača. Sud mora točno i potpuno utvrditi činjenice te s jednakom pažnjom uzeti u obzir i dokaze koji vam idu u prilog i one koji vas terete. Imate pravo žalbe na odluku suda.

Prava koja kao okrivljenici imate u prekršajnim i kaznenim postupcima regulirana su Prekršajnim zakonom (NN 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, čl. 84.-91., 134.-135.) i Zakonom o kaznenom postupku NN 52/08, 76/09,80/11, 121/11, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, čl. 64-77, 106-112).

Također imate **pravo na efikasnu zaštitu u slučaju kršenja vaših prava na tjelesni, psihički i seksualni integritet**. Državna tijela dužna su vas zaštititi od nasilnih svodnika, klijenata i bilo kojeg drugog pojedinca ili skupine. To znači da se u slučaju kršenja

vaših prava mora provesti djelotvorna istraga u kojoj imate pravo sudjelovati. Prema vama državna tijela moraju postupati obzirno, bez predrasuda. Kao žrtva kaznenog djela imate određena prava koja su regulirana Zakonom o kaznenom postupku (čl. 43-46). Imate pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć, pravo sudjelovati u postupku kao oštećenik i pravo na obavijest od državnog odvjetnika. Ovisno o vrsti djela i njegovim posljedicama imate pravo i na besplatnog pravnog savjetnika te pravo na novčanu naknadu. Posebna prava osigurana su žrtvama kaznenih djela trgovine ljudima i kaznenih djela protiv spolne slobode, poput prava da ih u policiji ili državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola, da bude ispitana uz prisutnost osobe od povjerenja, da razgovara sa savjetnikom prije ispitivanja, da bude ispitana putem audio-video uređaja itd.

Ministarstvo pravosuđa pri određenim županijskim sudovima (Zagreb, Osijek, Rijeka, Sisak, Split, Vukovar) uspostavilo je odjele za zaštitu žrtava i svjedoka koji pružaju potporu žrtvama i svjedocima prekršajnih i kaznenih djela. Podršku i savjete pruža i Udruga za podršku žrtvama i svjedocima, u sklopu koje djeluje i Nacionalni pozivni centar za žrtve (kontakt broj 116 006).

Pravo na sudsku zaštitu imate i u slučaju **diskriminacije** (na primjer, ako vam netko odbije izvršiti uslugu u području zdravstva, rada, školovanja, stanovanja zbog toga što se bavite prostitucijom), što je regulirano Zakonom o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12).

Imate **pravo na zaštitu privatnog i obiteljskog života**. To znači da vam se ne smiju ograničiti roditeljska prava samo zato što se bavite prostitucijom, niti vam se smiju ograničiti osobne slobode i dostojanstvo. Imate **pravo na udruživanje** radi zagovaranja svojih prava, što također štiti pravo na slobodu izražavanja.

Kome se možete obratiti?

U Hrvatskoj ne postoji organizacija koju vode osobe koje se bave prostitucijom i koja bi se bavila isključivo pravima seksualnih radnica/ka. Međutim, nekoliko organizacija u Hrvatskoj provodi javnozdravstvene programe smanjenja štete i poboljšanja kvalitete življenja, posebice među rizičnim i/ili marginaliziranim skupina. Mogu im se obratiti i seksualne/i radnice/i radi informacija o zaštiti zdravlja, preuzimanja kondoma ili s drugim upitima.

To su:

#LET

Adresa: Sokolgradska 86, Zagreb

Telefon: + 385 (0)1 5803 726

E- mail: let@udruga-let.hr

Web: <http://www.udruga-let.hr/>

#HELP

Adresa: M. Širina 1, Split (postoje i područni uredi)

Telefon: +385 (0)21 346 664

E-mail: nenasplit@yahoo.com

Web: <https://www.facebook.com/udruga-help/>

#TERRA

Adresa: Uski prolaz 11; Krešimirova 12, Rijeka

Telefon: +385 (0)51 337 400, 323 714

E-mail: info@udrugaterra.hr

Web: www.udrugaterra.hr

#INSTITUT

Adresa: Dobricheva 32, Pula

Telefon: 052 222 502

E-mail: info@udruga-institut.hr

Web: <http://www.udruga-institut.hr/>

U Hrvatskoj djeluju mnoge organizacije za zaštitu ljudskih prava koje pomažu žrtvama kršenja ljudskih prava kroz programe psihološke pomoći i besplatne pravne zaštite. Neke od njih specijalizirane su za diskriminaciju (npr. Centar za mirovne studije), neke za prava žena (npr. B.a.B.e), seksualno nasilje (npr. Ženska soba), obiteljsko nasilje (Autonomna ženska kuća), trgovinu ljudima (mreža Petra). Kuća ljudskih prava je središnja organizacija za zaštitu i promicanje ljudskih prava.

#KUĆA LJUDSKIH PRAVA

Adresa: Selska cesta 112c, Zagreb

Telefon: + 385 1 551 3395

E-mail: kontakt@kucaljudskihprava.hr

Web: www.kucaljudskihprava.hr

#Petra - mreža nevladinih organizacija za Prevenciju i Eliminaciju TRgovanja ženama u svrhu seksualnog iskorištavanja

Telefon: 0887799

E-mail: info@petra-nvo.net

Web: <http://www.petra-nvo.net>

U slučaju kršenja prava i diskriminacije također se možete obratiti nezavisnim institucijama za zaštitu ljudskih prava u Hrvatskoj (pravobraniteljima).

- ▶ Pučka pravobraniteljica nadležna je za kršenja prava od strane državnih tijela, npr. policije, kao i općenito za diskriminaciju. Više na <http://ombudsman.hr/hr/>
- ▶ Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova nadležna je za spolnu diskriminaciju. Više na <http://www.prs.hr/>

Udruge za prava seksualnih radnica/ka u Europi i svijetu

U Europi djeluju dvije organizacije za zaštitu prava seksualnih radnica/ka u čijem su vodstvu i članstvu osobe koje se bave seksualnim radom. Njihovi su ciljevi oslobađanje seksualnih radnica/ka od nasilja, stigmatizacije i diskriminacije, depenalizacija i dekriminalizacija seksualnog rada, te njihovo osnaživanje za aktivno uključivanje u rasprave koje izravno utječu na njihove živote i zdravlje. Na njihovim web stranicama možete naći korisne materijale, a možete se i uključiti u njihov rad.

- ▶ *International Committee on the Rights of Sex Workers in Europe (ICRSE)* Mreža organizacija koje se bave zaštitom prava seksualnih radnica/ka u Europi. Više na: <http://www.sexworkeurope.org/>
- ▶ *Sex Workers' Rights Advocacy Network (SWAN)*. Mreža organizacija civilnog društva te skupina i organizacija za zaštitu prava seksualnih radnica/ka u Srednjoj i Istočnoj Europi te Srednjoj Aziji. Više na <http://www.swannet.org/en>

Članice te mreže su i organizacije u regiji koje se bave zaštitom prava seksualnih radnika/ca ili provode javnozdravstvene programe smanjenja štete i poboljšanja kvalitete življenja. To su Udruženje PROI, Bosna i Hercegovina (<http://proi.ba/bs/>), Juventas, Crna Gora (<http://www.juventas.co.me/index.php/me/>), STAR-STAR, Makedonija (http://star-sexwork.org/?page_id=9&lang=en), Healthy Options Project Skopje (HOPS), Makedonija (<http://www.hops.org.mk/en>), PREVENT, Srbija (<http://prevent.org.rs/>), JAZAS – Asocijacija za borbu protiv side, Srbija (<http://www.jazas.net/onama.html#>), Sloboda Prava, Srbija (<http://swannet.org/en/members/sloboda-pravaequal-rights>).

Na globalnoj razini djeluje *Global Network of Sex Work Projects* (NSWP), svjetska organizacija koja uključuje lokalne, nacionalne ili regionalne udruge koje vode same seksualne/i radnice/i te njihove mreže u 5 regija: Africi, Aziji i Pacifiku, Europi, Južnoj Americi te Sjevernoj Americi i Karibima. Više na <http://www.nswp.org/>.

Kako zaštititi prava? Informacije za osobe koje se bave prostitucijom

Ivana Radačić, Josip Šipić, Stephanie
Stelko

Nastalo u sklopu projekta »Usporedba
politika prostitucije u Hrvatskoj i Sloveniji:
prevladavanje isključivosti i zaštita
ljudskih prava«.

<http://www.prostitution-cro-slo.com/>

Financijska potpora: Independent Social
Research Foundation, London

Lektura: Mirjana Paić-Jurinić
Oblikovanje: Vasja Ris Lebarič

Tisk: Plusbiro

Naklada: 100 izvodov, prva izdaja

Izdavači:

Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne
družbene in politične študije

Metelkova 6

SI-1000 Ljubljana

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Trg Marka Marulića 19

HR-1000 Zagreb

Svibanj 2017.